

уключаючы ў сябе элементы Канвенцыі 1951 г. і Пратакола 1967 г., адносяць да ліку бежанцаў тых асоб, якія збеглі з краіны, паколькі іх жыццю, бяспецы або свабодзе пагражалі ўсеагульны гвалт, замежная агрэсія, унутраныя канфлікты, масавыя парушэнні правоў чалавека або іншыя абставіны, якія прывялі да сур'ёзнага парушэння грамадскага парадку».

Многія краіны проста прымаюць азначэнне бежанца, якое змяшчаецца ў міжнародных дакументах, да якіх яны далучыліся. Аднак нішто не перашкаджае той ці іншай дзяржаве прыняць больш шырокае азначэнне чым тое, якое патрабуецца ў адпаведнасці з яго міжнароднымі абавязацельствамі. На наш погляд, вызначэнне бежанца, якое змяшчаецца ў Статуце 1950 г., практычна супадае з тым, якое прынялі аўтары Канвенцыі 1951 г.

Літаратура

1 Конвенция о статусе беженцев от 28 июля 1951 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ru.wikipedia.org/wiki>. – Дата доступа: 24.04.2019.

2 Женевская Конвенция о статусе беженцев ООН 1951 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/refugees.shtml – Дата доступа: 24.04.2019.

3 Введение в вопросы международной защиты беженцев: Защита лиц, находящихся в компетенции УВКБ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.unhcr.ru/files/SS1_Protection.pdf. – Дата доступа: 24.04.2019.

4 Определение статуса беженцев: Кто является беженцем [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.unhcr.ru/fileadmin/files/docs/Documents/General_documents_and_manuals.pdf. – Дата доступа: 24.04.2019.

УДК 347.961:005.591.4

Ю. А. Капусціна

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ НАТАРЫЯЛЬНОЙ ДЗЕЙНАСЦІ Ў СФЕРЫ ЗАДАВАЛЬНЕННЯ БЯССПРЭЧНЫХ ПАТРАБАВАННЯЎ

У артыкуле разглядаецца парадак здзяйснення выканаўчага надпісу натарыусам, аналізуюцца нарматыўныя прававыя акты, у адпаведнасці з якімі здзяйсняюцца выканаўчыя надпісы ў Рэспубліцы Беларусь, уносіцца прапанова па ўдасканаленні заканадаўства ў сферы ўнясення змяненняў у зроблены натарыусам выканаўчы надпіс у выпадку рэарганізацыі юрыдычных асоб.

З развіццём эканамічнага жыцця дзяржавы і грамадства шырокае распаўсюджанне атрымалі адносіны пазыкі, арэндныя і іншыя дагаворныя адносіны, прадпрымальніцтва, сфера крэдытавання і прадастаўлення жыллёва-камунальных паслуг. У гэтых умовах асаблівае значэнне набывае інстытут задавальнення бяспрэчных патрабаванняў, неабходны для забеспячэння абароны маёмасных правоў крэдытараў – выканаўчыя надпісы на дакументах, якія пацвярджаюць наяўнасць запазычанасці, што выконваюцца натарыусамі.

У адпаведнасці з артыкулам 105 Закона Рэспублікі Беларусь «Аб натарыяце і натарыяльнай дзейнасці», натарыусы ў выпадках, прадугледжаных заканадаўчымі актамі, здзяйсняюць выканаўчыя надпісы аб спагнанні грашовых сум (запазычанасці) з

даўжніка для задавальнення бяспрэчных патрабаванняў. Прызначэнне выканаўчага надпісу натарыуса складаецца ў тым, што яно забяспечвае больш хуткае і эфектыўнае аднаўленне парушанага права, бо дадзены прававы механізм барацьбы з праблемнай запазычанасцю не прадугледжвае судовай працэдуры.

Старшыня Беларускай натарыяльнай палаты Н. Барысенка адзначае, што ў 2014 годзе натарыусамі здзейснена больш за 300 тысяч выканаўчых надпісаў – 17% ад усіх натарыяльных дзеянняў, а ў 2017 годзе гэтая лічба ўзрасла і склала крыху больш за 450 тысяч, гэта значыць 33 %. Немагчыма пераацаніць значэнне таго, як натарыят спраўляецца з гэтай кампетэнцыяй, наколькі выканаўчы надпіс запатрабаваны сярод суб'ектаў гаспадарання і прадстаўнікоў дзяржаўных органаў [2].

Варта адзначыць, што заканадаўства аб натарыяце не прадугледжвае паняцця «выканаўчы надпіс», таму для паўнаты разумення дадзенай прававой катэгорыі варта звяртацца да прац айчынных і замежных навукоўцаў.

Так, беларускі навуковец-прававед І. Ю. Кірвель адзначае, што выканаўчы надпіс – гэта распараджэнне натарыяльнага органа аб прымусовым спагнанні з даўжніка на карысць крэдытора пэўнай сумы грошай або маёмасці [3]. На думку беларускага прававеда Т. А. Бяловой, выканаўчы надпіс уяўляе сабой распараджэнне аб прымусовым спагнанні з даўжніка грашовых сум (запазычанасці) для задавальнення бяспрэчных патрабаванняў грамадзян і юрыдычных асоб [4, с. 50]. Расійскі прававед Б. М. Гонгало лічыць, што выканаўчы надпіс – гэта распараджэнне натарыуса аб спагнанні з даўжніка на карысць крэдытора (спагнанніка) сумы запазычанасці або выпатрабаванні маёмасці ад даўжніка, якая мае сілу выканаўчага ліста [5, с. 291].

Найбольш поўным раскрываючым дадзенае вызначэнне сфармулявана Т. А. Бяловой. Такім чынам, уяўляецца мэтазгодным з мэтай стварэння аднастайнага разумення дадзенага тэрміна ўвесці паняцце «выканаўчы надпіс» у Інструкцыю аб парадку здзяйснення натарыяльных дзеянняў, зацверджаную пастановай Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь ад 23 кастрычніка 2006 г. №63 (далей – Інструкцыя).

Па агульным правіле для здзяйснення выканаўчага надпісу не маюць значэння месца жыхарства або месца знаходжання бакоў абавязацельства (спагнанніка і даўжніка), аднак месца жыхарства або месца знаходжання даўжніка не павінна быць за межамі Рэспублікі Беларусь.

Натарыус здзяйсняе выканаўчы надпіс, калі яго здзяйсненне прадугледжана заканадаўчымі актамі, а таксама калі прадстаўленыя дакументы адпавядаюць заканадаўству і пацвярджаюць бяспрэчнасць патрабавання спагнанніка да даўжніка. Азначанае патрабаванне заканадаўства азначае, што спрэчка паміж даўжніком і спагнаннікам павінна адсутнічаць і па падставах прад'яўлення патрабавання, і па тэрмінах прад'яўлення, і па памерах прад'яўленага патрабавання.

Несумненна, дадзенае натарыяльнае дзеянне спрыяе абароне маёмасных інтарэсаў грамадзян і юрыдычных асоб. Аднак у цяперашні час заканадаўства аб натарыяце ў частцы задавальнення бяспрэчных патрабаванняў мае патрэбу ў рэфармаванні. Гэта абумоўлена частымі выпадкамі звароту да натарыуса юрыдычных асоб за унясеннем змяненняў у зроблены натарыусам выканаўчую надпіс.

У адпаведнасці з абз. 5 п. 214 Інструкцыі, у выпадку змянення назвы ці пераўтварэнні юрыдычнай асобы (даўжніка або спагнанніка), па пісьмовай заяве спагнанніка і пры наяўнасці звестак (інфармацыі) з Адзінага дзяржаўнага рэгістра юрыдычных асоб і індывідуальных прадпрыемстваў, якія пацвярджаюць змяненне назвы альбо пераўтварэнне юрыдычнай асобы, у выканаўчы надпіс могуць быць унесены змены шляхам здзяйснення натарыусам адпаведнай адзнакі.

Цяжкасці ўзнікаюць з тым, што большасць тых, хто звярнуўся, мяркуюць, што пры рэарганізацыі юрыдычнай асобы, незалежна ад яе формы, натарыус павінен уносіць змены ў зроблены выканаўчы надпіс.

Натарыус Віцебскай натарыяльнай акругі Т. Клінцэвіч адзначае, што рэарганізацыя юрыдычнай асобы – гэта спыненне юрыдычнай асобы, якое цягне ўзнікненне адносін правапераемства, у выніку якога адбываецца адначасовае стварэнне аднаго альбо некалькіх новых і (або) спынення аднаго альбо некалькіх ранейшых юрыдычных асоб. Такім чынам, рэарганізацыя юрыдычнай асобы – гэта працэс істотнай змены яе структуры або арганізацыйна-прававой формы [7].

Артыкул 53 Грамадзянскага кодэкса Рэспублікі Беларусь прадугледжвае пяць форм рэарганізацыі юрыдычнай асобы – зліццё, далучэнне, раздзяленне, выдзяленне, пераўтварэнне.

Зліццё юрыдычных асоб мяркуе заснаванне новага прадпрыемства з двух і больш ужо існуючых. Далучэнне ажыццяўляецца паміж ужо існуючымі кампаніямі, і ў яго выніку новых юрыдычных асоб не з'яўляецца. Пры падзеле замест адной юрыдычнай асобы ўтвараюцца некалькі новых юрыдычных асоб. Вылучэнне ўяўляе сабой працэдуру, пры якой з існуючай юрыдычнай асобы ўзнікае новая кампанія (або некалькі кампаній), а юрыдычная асоба, з якой утварыліся новыя прадпрыемствы, працягвае сваю працу. У выпадку пераўтварэння юрыдычнай асобы яна набывае новую арганізацыйна-прававую форму. Яна спыняе дзейнасць як юрыдычная асоба ранейшай арганізацыйна-прававой формы, і ўзнікае новае юрыдычная асоба.

Адсюль вынікае, што ўнясенне змен у зроблены выканаўчы надпіс магчыма толькі пры змене назвы юрыдычнай асобы або змене яе арганізацыйна-прававой формы (напрыклад, з ААТ у ЗАТ). Ва ўсіх астатніх выпадках рэарганізацыі ўнясенне змяненняў у зроблены выканаўчы надпіс, а таксама ўчыненне новага выканаўчага надпісу заканадаўствам не прадугледжана, таму натарыус вымушаны адмовіць у задавальненні такой просьбы. У дадзеным выпадку спагнаннік мае права для задавальнення сваіх патрабаванняў звярнуцца ў суд, аднак гэта патрабуе дадатковых матэрыяльных і часавых выдаткаў.

Такім чынам, уяўляецца мэтазгодным уносіць змены ў зроблены выканаўчы надпіс незалежна ад формы рэарганізацыі юрыдычнай асобы. Зыходзячы з вышэйвыкладзенага, прапануем унесці змены ў абзац 5 пункта 214 Палажэння аб парадку правядзення натарыяльных дзеянняў і выкладзі яго ў наступнай рэдакцыі:

«У выпадку рэарганізацыі юрыдычнай асобы або змянення прозвішча, уласнага імя і (або) па бацьку фізічнай асобы, у тым ліку індывідуальнага прадпрыемальніка (даўжніка або спагнанніка), па пісьмовай заяве спагнанніка і пры наяўнасці звестак (інфармацыі) з Адзінага дзяржаўнага рэгістра юрыдычных асоб і індывідуальных прадпрыемальнікаў, рэарганізацыю юрыдычнай асобы, дакументаў, выдадзеных органамі, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану, якія пацвярджаюць змену прозвішча, уласнага імя і (або) па бацьку фізічнай асобы (індывідуальнага прадпрыемальніка), у выканаўчы надпіс могуць быць унесены змены шляхам здзяйснення натарыусам адпаведнай адзнакі».

У сілу прапанаваных змяненняў варта патлумачыць, як натарыус будзе ажыццяўляць гэту працэдуру і які пакет дакументаў для гэтага неабходны.

Відавочна, што для здзяйснення вышэйзгаданага натарыяльнага дзеяння, не лічачы дакументаў, якія неабходны для здзяйснення самаго выканаўчага надпісу (дакументы, якія пацвярджаюць паўнамоцтвы і запазычанасць), неабходна атрымаць дакументальна пацверджаную інфармацыю аб рэарганізацыі юрыдычнай асобы. Так, у выпадку зліцця і далучэння прадугледжана заключэнне адпаведнага дагавора: дагавора аб зліцці або аб далучэнні адпаведна. А пры выдзяленні і падзеле афармляюцца адпаведныя дакументы аб заснаванні новай кампаніі (рашэнне аб заснаванні або дагавор аб стварэнні), зыходзячы з арганізацыйна-прававой формы, у якой ствараецца новая юрыдычная асоба. Безумоўна, названыя дакументы павінны ўтрымліваць адзнаку аб іх дзяржаўнай рэгістрацыі. Акрамя таго,

бачыцца неабходным прадстаўляць таксама дакумент, які пацвярджае рэгістрацыю спынення дзейнасці і стварэння новых кампаній. У выпадку, калі рэарганізаванай юрыдычнай асобай з'яўляецца даўжнік, то мэтазгодна зрабіць запыт натарыусам у Адзіны дзяржаўны рэгістр юрыдычных асоб і індывідуальных прадпрымальнікаў аб атрыманні такой інфармацыі.

Гаворачы аб працэсуальным парадку, своечасова выказаць здагадку, што ў пацвярджэнне ўстанаўлення факта рэарганізацыі і правапераемства даўжніка або спагнанніка па выканаўчым надпісу натарыус будзе выдаваць пасведчанне. Азначанае пасведчанне будзе з'яўляцца неад'емнай часткай выканаўчага дакумента.

Відавочна, што дадзенае сведчанне будзе выдавацца на падставе заявы спагнанніка аб замене боку правапераемнікам.

Такім чынам, натарыус уносіць змены ў выканаўчы надпіс, зрабіўшы адпаведную адзнаку. У ёй паказваюцца дата і дакументы, на падставе якіх ўносіліся змены. Адзнака завяраецца подпісам натарыуса і змацоўваецца яго гербавай пячаткай.

Лічым, што такі падыход да вырашэння дадзенай прававой праблемы будзе садзейнічаць усебаковай абароне правоў і законных інтарэсаў юрыдычных асоб, а таксама дасць магчымасць умацаваць становішча натарыята і ўзмацніць яго ролю ў праваахоўнай сістэме дзяржавы.

На сённяшні дзень для натарыята Рэспублікі Беларусь сапраўдная тэма застаецца толькі тэорыяй, але з улікам імклівага развіцця нашага заканадаўства можна выказаць здагадку, што пераход ад тэорыі да практыкі гэта толькі пытанне часу.

Літаратура

1 О нотариате и нотариальной деятельности: Закон Респ. Беларусь, 18 июля 2004 г. № 305-3 (с изм. и доп. от 05.01.2016 № 355-3) // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. – 2004. – № 120. – 2/1055.

2 Борисенко, Т. История и современный опыт применения исполнительной надписи нотариуса в Республике Беларусь как эффективной формы защиты прав субъектов / Т. Борисенко // Юрист [Электронный ресурс]. – URL: <https://jurist.by/statia/v-minske-sostoyalas-konferenciya-posvyashennaya-istorii-i-sovremennomu-opytu-primeneniya-ispolnitelnoj-nadpisi-notariusu>. – Дата доступа: 18.04.2019.

3 Кирвель, И. Ю. Нотариат в Республике Беларусь: учебное пособие / И. Ю. Кирвель [Электронный ресурс]. – URL: http://ebooks.grsu.by/notar_advokatura/1-sovershenie-ispolnitelnykh-nadpisej.htm. – Дата доступа: 17.04.2019.

4 Белова Т. А. Нотариальное право: учебное пособие / Т. А. Белова. – Минск: БГУ, 2013. – 66с.

5 Нотариат и нотариальная деятельность: учебное пособие / Б. М. Гонгало [и др.]; под ред. В. В. Яркова, Н. Ю. Рассказовой. – «Волтерс Клувер», 2009 г. – 415 с.

6 Инструкция о порядке совершения нотариальных действий: утв. Постановлением Министерства юстиции Респ. Беларусь, 23 октября 2006г. № 63 (с изм. и доп. от 07.04.2017 г. № 68) // Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – URL: <http://www.pravo.by/document/?guid=3871&p0=W20615268>. – Дата доступа: 18.04.2019.

7 Клинецвич, Т. Изменения в исполнительную надпись // Белорусская нотариальная палата [Электронный ресурс]. – URL: <http://belnotary.by/press-tsentr/avtorskaya-kolonka/tina-klintsevich/izmeneniya-v-ispolnitelnuyu-nadpis/>. – Дата доступа: 18.04.2019.

8 Гражданский кодекс Республики Беларусь: принят Палатой представителей 28 октября 1998 г.: одобр. Советом Респ. 19 ноября 1998 г. (с изм. и доп. от 17.07.2018 г. № 135-3) // Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – URL: http://etalonline.by/?type=text®num=HK9800218#load_text_none_1_. – Дата доступа: 18.04.2019.

А. А. Корхова

МЕДИАЦИЯ КАК НЕСУДЕБНАЯ ФОРМА ЗАЩИТЫ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА

В данной статье рассмотрена сравнительно новая форма несудебной защиты прав человека для Республики Беларусь – медиация. Рассмотрены преимущества медиации в качестве способа урегулирования трудовых споров. Проведен сравнительный анализ процедуры медиации и разрешения споров с участием посредника в коллективных трудовых спорах.

Применение медиации как одного из приоритетных механизмов разрешения правовых споров внесло изменения в действующую в Республике Беларусь систему защиты прав и свобод человека. Многие вопросы, касающиеся медиации как способа защиты прав и свобод человека (например, в той мере, в какой это вписывается в концептуальные рамки действующего законодательства), в настоящее время актуальны и требуют теоретического и юридического изучения с целью включения в юридическую практику. В связи с этим процедура медиации представляет интерес в той мере, в которой посреднический подход к урегулированию правовых споров соответствует основополагающим нормам международного права в области защиты прав человека.

В области разрешения споров и правозащитной деятельности уже сложилось традиционное мнение о том, что для споров, связанных с субъективными или другими правами, наиболее подходящим является процесс, возникающий в связи с обращением в суд, в котором стороны представляют свои доказательства и аргументы нейтральной третьей стороне, уполномоченной принять обязательное решение.

Однако процедуры разрешения конфликтов, основанные на интересах спорящих, все чаще выступают против такого подхода. С их помощью сторонам предоставляется возможность уделять больше внимания своим собственным интересам, нежели субъективным правам, и рассматривать спор как общую проблему, которая должна решаться совместными усилиями.

В настоящее время поддержка судебных или других юрисдикционных процедур часто сопровождается убеждением, что медиация является лишь дополнительным средством защиты права с его преимуществами и недостатками.

Такое недоверие к процедуре медиации обусловлено рядом факторов:

- 1) публичная, нормативно закреплённая роль гражданского судопроизводства, особенно в системе общего права;
- 2) неотъемлемая роль государства в реагировании на нарушения, влекущие за собой ответственность.

Отметим, что принцип уважения прав и свобод человека лежит в основе обязательства международного сотрудничества государств содействовать их осуществлению. Согласно базовым нормам международного права, альтернативное урегулирование правовых споров посредством посредничества не только возможно, но даже является одним из приоритетных способов защиты прав человека. В то же время акцент делается не на допущении, что медиация лучший способ для восстановления нарушенных прав человека, чем судебные решения и судебные разбирательства, а на легитимности этой процедуры как альтернативы суду в силу его достоинств.

Перспективным направлением развития медиации как несудебной формы защиты прав человека является положение о применении этой процедуры в семейных и трудовых отношениях, которое закреплено в статье 2 Закона Республики Беларусь «О медиации».